

بنام خدا

موضوع تحقیق: خلاصه نویسی

تهیه کننده: مصطفی جوشن پور

کد طلبگی: 95735

استاد راهنما: استاد نکونام

مقدمه

نکاتی درباره مسئله فهم از متن

در مورد فهم از متن دیدگاه‌ها و نظریه‌های مختلفی وجود دارد که ما تعدادی از آنها را بررسی می‌کنیم

اولین نظریه درباره فهم از متن: نظریه گادا مر است ایشان معتقد هستند که ما نمی‌توانیم به نیت و انگیزه اصلی مولف برسیم و در حقیقت معنای متن نسبی است و هرکسی یک نوع فهم متفاوت و برداشت متفاوت از متن می‌کند .

نظریه بعدی نظریه اصولیین میباشد: آنها فرمی را معتبر می‌دانند که عقل آن فهم از متن را معتبر می‌دانند.

نظریه دیگر نظریه اخباری‌ها هست: اخباری‌ها کلاً منکر فهم متن هستند و اعتقاد دارند که فهم متن قرآن امکان پذیر نیست و ما نمی‌توانیم قرآن را درک و فهم کنیم و برای درک و فهم متن قرآن باید به سراغ احادیث برویم تا متون قرآن برای ما روشن شود و ما بتوانیم قرآن را درک بکنیم.

به

1. جهل به معنای واژگان

ابزار مولف برای ارائه معنا جملات و کلمات و لغات می‌باشد و برای فهم نیت نویسنده و مولف باید با دلالت‌های الفاظ آشنا باشیم و معنای الفاظ را بدانیم.

جهل ما نسبت به الفاظ به دو دسته تقسیم می‌شود

گاهی نسبت به یک لفظ هیچ معنایی به ذهن ما خطور نمی کند یعنی وقتی ما آن را می بینیم و می شنویم در ذهن ما چیزی نقش نمی بندد مثلاً با دیدن یا شنیدن کلمه آفساید نسبت به کسی که هیچ آشنایی ندارد نسبت به آن به چنین جهلی نسبت به لغات جهل تفصیلی می گویند

گاهی در قبال لفظ معانی مختلفی به ذهن می آید ولی اینکه کدام معنا در حقیقت وضع شده برای این کلمه معلوم نیست مثلاً با شنیدن کلمه اسد معنای شیر جنگل و معنای مرد شجاع به ذهن می آید که به این نوع جهل جهل اجمالی گفته می شود .

در مورد جهل تفصیلی نسبت به کلمات و لغات باید مراجعه کنیم به کتب لغت و لغت شناسان تا معنای موضوع له آن لفظ روشن شود و اما عده ای اعتقاد دارند که حتی با مراجعه به کتب لغت معنای موضوع له الفاظ روشن نمی شود چون آنها بیشتر در پی به کارگیری کلمات بوده و گاهی معنای مجازی یک لفظ بیشتر به کار می رفته و همان را نوشته و این نمی تواند کمکی در جهت رفع جهل تفصیلی کند

عده ای از اصولیین از جمله محقق خراسانی معتقد است که نظر لغت نامه نویسان اطمینان بخش نیست

بررسی نظر شهید صدر ما در این زمینه می خواهیم نظریه شهید صدر را بررسی بکنیم اعتقاد شهید صدر در مورد اینکه نمی توان به قول لغوی اعتماد کرد این است که اگرچه در کتاب های لغت به کاربرد کلمات پرداخته اند و معنای موضوع را مشخص نکرده است ولی بررسی کاربرد کلمات برای فهم معنا مفید است مثلاً وقتی یک کلمه شناس برای یک کلمه سه کاربرد را بیان می کند ما با توجه به موضوع متن می توانیم بفهمیم که کدام یک از این سه معنا مورد نظر می باشد و همین که برای بعضی از کلمات فقط یک معنا را ذکر کرده اند و همین خودش نشانه این است که می توان به قول لغوی اعتماد کرد.

عده ای اعتقاد دارند که چون لغت شناسان معنای لغات را بر اساس شنیدن می نویسند پس نمی شود به آنها اعتماد کرد اما شهید صدر اعتقاد دارد که می توان به آنها مراجعه کنید چون عقلاً خبر افراد موفق را در اخبارحسی می پذیرند چون خطا در بیشتر موارد حسی رخ نمی دهد ولی در موارد امور حدسی و تخصصی احتمال خطا وجود دارد.

2 خوانش گزینش و توجه نکردن به قرائن

متن وسیله ای است برای انتقال معنا به مفسر و این معنا هم به صورت تدریجی برای مفسر حاصل می شود و دفعی نیست و لذا مفسر باید به تمام قرائن موجود توجه داشته باشد و مفسر باید توجه داشته باشد که احتمال دارد معنای یک جمله با معنای تمام متن متفاوت باشد و لذا باید به تمام قرائن موجود در متن توجه کرد و در حقیقت قرینه نیت اصلی مولف را روشن می کند پس باید از همه مواردی که نیت مولف را آشکار می کند استفاده کند تا منظور و نیت اصلی مولف روشن شود و اگر مفسر بخواهد بدون توجه به قرائن و شواهد و سایر موارد متن را معنا کند چه بسا گاهی معنای خلاف نیت معلق را برداشت

انواع قرینه

قرینه هایی که در متن استفاده می شود دو نوع هست گاهی قرینه متصل است یعنی متصل به متن بود و به هنگام وجود آمدن متن این نوع قرینه حاضر می باشد

و قرینه منفصل یعنی جدای از متن و خارج از متن باشد .

در مورد قرینه منفصل از متن چند دیدگاه وجود دارد .

دیدگاه اول که مربوط به محقق نائینی میباشد قرینه منفصله باعث از بین رفتن ظهور تصدیقی می‌شود و دیدگاه دوم که مربوط به جناب آقای مظفر میباشد قرینه منفصل ظهور تصدیقی را از بین نمی‌برد در واقع این دو دیدگاه دو دیدگاه مخالف هم در زمینه ی قرینه منفصل هستند.

رابطه ظهور با هم متصل و منفصل را بررسی می‌کنیم

اصل عدم قرینه

برای فهم نظر اصلی مولف باید از تمام قرائن استفاده کرد اگر مولف از قرینه در فهم موضوع استفاده کرده باید این قرینه را مورد توجه قرار داد ولی اگر در جایی شک داریم که از قرینه استفاده کرده یا نه از این است که از قرینه استفاده نکرده نظر شهید صدر در این زمینه

ایشان اعتقاد دارد که اصل عدم قرینه هر جایی به کار نمی‌رود شهید اصل عدم قرینه را در مورد ندانستن علم در امور حسی می‌داند و اگر در جایی احتمال وجود قرینه به خاطر نبود آگاهی در امور حسی باشد اصل عدم قرینه جاری نمی‌شود

3. تعارضات متن

تعارض میان متنی دو نوع است

تعارض ذاتی منظور از تعارض ذاتی تعارضی است که با فهم دو جمله حاصل می‌شود.

تعارض عرضی یعنی با توجه به یک قرینه بیرونی متوجه تعارض می‌شویم

جمع معرفی

ما دو نوع جمع داریم جمع عرفی و جمع تبری

منظور از جمع عرفی یا جمع مقبول یعنی مفسر تلاش می‌کند که سازگاری های درون متن را سازگار کند

منظور از جمع تبری یعنی مفسر تنها در پی رفع تعارض میان متن باشد.

4. فاصله تاریخی

در حقیقت فاصله تاریخی باعث می‌شود که فهم درست حاصل نشود و نیت اصلی مولف کشف نشود چرا که با گذشت زمان احتمال دارد معنای یک لفظ تغییراتی داشته و اگر طبق معنای زمان مولف معنا نشود احتمال دارد خلاف نظر مولف درک شود اما این بحث در اصول مانع جدی برای فهم متن نبوده چون نگاه دانش و اصول به متن در چارچوب روابط الزام و احتجاج است.

از تغییر معنای واژگان تا تغییر ظهور متن

آنچه که مفسر را از درک درست نیت مولف دچار اشتباه می‌کند این است که مفسر نتواند تغییرات معنای را روشن کند در واقع جغرافی و فرهنگ سبک زندگی و سایر موارد در جوامع روی زبان تاثیر می‌گذارد و این باعث می‌شود که مفسر در درک نیت مفسر دچار سر در گمی شود.

اصولیان برای رفع این مشکل از قاعده اصل عدم نقل استفاده می‌کنند شهید صدر معتقد است که اصل عدم نقل تنها ناظر به تغییرات معنای مفردات است از لذا ظهوری را که مفسر متن آن را در می‌یابد همان ظهور نخستین است

اختصاص متن به مخاطبان خاص

گروهی اعتقاد دارد که هر متنی مخاطب خاص خودش را دارد و طبق شرایط و زمان و مکان آن شخص و گر مخاطب گفته شده و برای فهم نیت اصلی مولف باید مخاطب خاص باشید تا بفهمیم

در حقیقت فاصله زمانی را مغل می‌دانند

علت اهمیت مشکل فاصله زمانی این است که بحثی در محافل اصولی مطرح می‌شود که آیا خطاب های شرعی که متضمن تکالیف شرعی است در آن برای حاضرین همان جلسه اند یا شامل کسانی که حضور نداشته اند هم میشود.

بیان اینو از مسئله از شیخ انصاری

بیان شیخ انصاری این است که اگر مولف در پی انتقال مقصود خود به مخاطبانش باشد چیش متن را طوری قرار می‌دهد که نیت خود را برساند ولی اگر نیت مولف به غیر از معنایی باشد که کلامش آن را افاده میکند لازم است قرینه بیاورد پس ناهماهنگی در فهم معنای متن وجود ندارد مگر در اثر غفلت مولف از ایجاد قرینه باشد یا غفلت مفسر از برخی از قرائن

پس وجود قرآنی که معنای آن را تغییر میدهد را نمی‌تواند مستند به غفلت مولف دانست که بتوان آن را با اصل عدم غفلت رفع کرد نظریه شهید در این زمینه این است که شهید اعتقاد دارد که اگر ظاهر متن خلاف مراد مولف باشد احتمال دارد که یکی از این پنج احتمال باشد

احتمال اول مولف قصد مبهم قرار دادن کلام را داشته و قرینه آن را جهت فرم ارائه نکرده است

احتمال دوم این است که مولف برای معنایی که خلاف ظاهر کلامش هست از قرائن منفصله استفاده کرده ولی عقلا این را قبول ندارند .

احتمال سوم برای معنای خلاف ظاهر قرینه منفصله ای قرار داده که مورد توجه مفسر نیست

احتمال چهارم شاید مولف روش خاصی را برای ابراز مقصود از انتخاب کرده که مفسران را نمیداند

احتمال پنجم شاید قرائن متصله بوده ولی به دستمان رسید و از بین رفته اند

5. تفسیر به رای

به تلاش تفسیری در برابر متن که باعث شود مفسر نظر خود را به معنای متن مولف تحمیل کند را تفسیر به رای می‌گویند و چنین کاری ارزش تفسیری ندارد.

نتیجه گیری

در مواجهه با هر متنی باید چند نکته را رعایت کنیم

اول برای فهم نیت اصلی مولف از تمام گزینه های موجود کمک بگیریم تا معنای متن به درستی درک شود

دوم ما باید برداشتی را که از متن میکنیم مورد سنجش هم قرار دهیم که شاید غلط برداشت کرده ایم

سوم برای فهم یک متن باید خود را مخاطب همان متن با شرایط قرایت آن متن قرار بدهیم تا فهم درستی حاصل شود .